

čanstvo. Pripravljalo se je že pred par leti, da bi se poslala učiteljska deputacija Nj. Veličanstvu. Ostalo je le pri adresi. Vidi se, da Nj. Veličanstvo je za svoj jubilej pospešil ugodno rešitev plač državnim uradnikom. Upanje je veliko, da bi tudi za uborno učiteljstvo izrekel svojo mogočno besedo. Odlaziti pa ne smemo, ampak nujno se lotiti dela in ga tudi še pred 2. grudnom energično izvesti. Vidi se zdaj tudi, da nam je treba učiteljske deželne zveze brez ozira narodnosti. Šlo bi hitreje; ker pa tega ni, predlagam nastopno: (sedaj ni časa misliti, kakšen način bi bil bolji).

Učiteljstvo ljudskih šol v Istri (obeh narodnosti) naj odpošlje še v tem letu deputacijo na Dunaj pred Nj. Veličanstvo, kjer naj predloži umljivo, krepko obrazloženo izjavo bednega in mučnega stanja učiteljev v Istri s prošnjo, da bi se cesar milostno spomnil v tem letu tudi teh siromakov, da on blagovoli ukazati s svojo mogočno besedo, da se enkrat dejstveno izvede oni drž. šol. paragraf, ki nam zagotavlja stanu primerno eksistenco! Deputacija se mora predstaviti tudi predsedniku ministrstva in naučnemu ministru. Javijo naj se oni učitelji, ki se čutijo sposobne za ta častni posel (ne da bi šli samo Dunaj gledat) in sicer pod pismom s šifro: „Upanje 1898“ ali pa „Speranza 1898“, poste restante Kozina. Izberejo se potem štirje: 2 slovanska in 2 italijanska učitelja iz dežele. Vse troške jim plača učiteljstvo vse Istre.

Kako bi se to nabralo? Predlagam ta način: Predsedniki učit. društev napravijo koj okrožnico s kratkim utemeljenjem na vse ude dotičnega učit. društva in neude (med učiteljstvom) v onem okrožju. Predsednik naj gre hitro od enega do drugega ter vsak, ki se je podpisal (in to se mora, če je še učitelj) naj dopošlje forint onemu svojemu predsedniku. Ako ima kdo koga v bližini, ki ne ume tega, naj mu dopove; ako bi se pa našel kakov „cucek“, naj se ga z imenom objavi v „Popotniku“ ali v „Učit. Tovarišu“. To vse je treba, da precej zvedo in počnejo delati italijanski tovariši v soglasju z nami (ako ne bi hoteli, pa pošljemo Slovani sami). Pozivlja se gosp. Valentič, učitelj v Ricmanjih, kakor predsednik, da se takoj poda v Milje do ondotnih bližnjih italijanskih tovarišev, recimo do gosp. Cortesija, da bi taisti takoj počel akcijo med istimi svojimi italijanskimi tovariši z okrožnico ali sploh po dogovoru. To vse dobé v roke predsedniki učit. društev, kateri imajo koj in brez prigovora pričeti delo. Jaz zmatram, da je s tem akcija zapričeta in menim, da sem storil svojo dolžnost do svojega stanu. Glejte, da ne pade odgovornost na katerega, ki je ne bi storil. Govoril sem ob 11. uri. Če sem se komu zameril s tem, nič za to, naj bo pa ljudstvo boljše! To je torej naše zadnje upanje, ali pa naj nam država preskrbi druge službe. V Istri že manjka slovenskih učiteljev, drugi tudi ne pridejo. Ako se nas hoče še dalje zmatrati za sužnje in nepotrebne, pa prosimo drugam; eden za redarja, drugi za financarja, tretji za slugo, spet drugi za dacarja ali „portirja“ v mesto itd. To bo najboljšje označenje ob zatonu 19. stoletja — naših istrskih očetov. — Ta način bi svetoval tudi Goriškim kolegom. Vi pa, kar Vas je gospodov gospodarjev v šoli, le po meni sedaj in, tovariši, pomagajte jim!

Dixi.

Občni zbor „Vdovskega učiteljskega društva“.

Občni zbor društva v pomoč učiteljem, njihovim vdovam in sirotam na Kranjskem, ki se je vršil za upravno dobo 1897/98 dne 15. kimovca v II. mestni deški petrazrednici na Cozovi cesti, je otvoril njega predsednik Juraj Režek približno tako-le:

Slavni zbor! Že nekaj let se shajate, predragi gospodje tovariši, v prav obilem številu k letnemu zborovanju našega društva, znak, da umevate in polagate veliko važnost na razvoj našega društva sebi in svoji družini v korist. Tudi danes ste se zbrali v precejšnjem številu, da se prepričate o delovanju društvenega odbora in o denarnem stanju našega društva ob koncu minulega društvenega leta — in jaz Vas, častita gospoda, v imenu društvenega odbora prav srčno in iskreno pozdravljam.

Več in podrobneje bode zvedeli iz poročil društvenega tajnika in blagajnika, vendar pa Vam kaže že prvi pogled v društveni račun, da je denarno stanje društva tudi letos ugodno. Pristopilo je v tem letu zopet nekaj novih členov, vendar še vedno ne v tolikem številu, kakor bi bilo to želeli učiteljstvu in njihovim rodbinam v korist. Neizprosna morivka smrt nam je bila letos zelo prizanesljiva, vendar nam je ugrabila vrlega in ljubega tovariša, ki nam je dolgo vrsto let vestno in natančno pregledoval društvene knjige, pisma in račune ter nam ob občnih zborih poročal o tem. Našega dragega tovariša Franceta Kokalja ni več; meseca svečana je za vedno zatisnil trudne svoje oči. Njemu v hvaležen in kolegijalen spomin, prosim, da se vzdignete raz svoje sedeže.

Naše društvo, častiti tovariši, je dobrodelno društvo, našim vdovam in sirotam v pomoč. Letos pa obhaja največji zaščitnik šole in učiteljstva, najboljši prijatelj, dobrotnik in podpornik ubogih sirot, naš presvetli cesar svoj zlati vladarski jubilej. Vsi narodi, stanovi in razna društva po vsej širni Avstriji tekmujejo v tem, kako bi lepše in dostojnejše mogli izkazati temu svojemu velikemu dobrotniku iskreno ljubezen, vdanost in zvestobo svojo. Tudi naše društvo bi rado postavilo svojim sirotam mal spomenik na lepi in redki jubilej ljubljenege vladarja, kakor bode čuli o tem iz ust današnjega gospoda poročevalca.

Žal, da nam ravno v tem trenutku to lepo naše veselje greni neizmerna nesreča, ki je tako nenadno in na tako zloben način zadela preblago srce milega našega vladarja in ž njim vsa srca verno in zvesto Mu vdanih podložnikov. V tem trenutku, ko se zbirajo v duhu in molitvah krog Njegovega Veličanstva vsi narodi in stanovi starodavne naše Avstrije, ne moremo tudi mi danes lepše in dostojnejše začeti svojega zborovanja, kakor da ob iskreni prošnji za dušni mir in pokoj preblage cesarice Elizabete zakličemo iz dna žalostne svoje duše Njegovemu Veličanstvu trikratni slava: Slava, slava, slava!

Tajnikovo poročilo se glasi:

Veselslavni zbor! Lanski občni zbor je bil 23. kimovca v telovadnici II. mestne 5 razredne deške ljudske šole. V društveno vodstvo so bili izvoljeni: Juraj Režek, predsednik; Jakob Dimnik, podpredsednik; Jožef Cepuder, blagajnik; Alojzij Kecelj, tajnik in odborniki: Jernej Čenčič, Jakob Furlan, Anton Javoršek, Avgust Kleč in Janko Žirovnik. — Preglednikom računov so bili izbrani: Francišek Črnagoj, † Francišek Kokalj in Francišek Schiffrer.

Dospele vloge so se reševale deloma upravnim potem, deloma potem okrožnic ali pa v sejah. V preteklem društvenem letu so bile 4 seje in sicer: I. 7. vinotoka 1897., II. 2. grudna 1897., III. 17. sušca 1898. in IV. 3. malega srpana 1898. Pri teh sejah so bili večinoma vsi odborniki navzočni. Bodi jim tu izrečena javna zahvala.

Sprejelo se je šest novih udov in sicer: Ivan Kremžar, nadučitelj v Št. Vidu pri Zatičini; Jakob Cepuder, nadučitelj na Studencu; Jožef Bergant, učitelj na Vinici; Ivan Petrič, učitelj v Rudniku; Robert Ziegler, učitelj v Retečah in Janko Nep. Jeglič, nadučitelj pri Sv. Križu ob Litiji.

V smislu § 10. društvenih pravil sta izstopila dva uda, ker nista vposlala letnine. — Žalno se moramo spominjati bivšega preglednika računov in mestnega učitelja Frančiška Kokalja, katerega je blede smrt nepričakovano pobrala 14. svečana 1898. Pokojnik je bil blage naravi, dobrodelen, mož kremenitega značaja, izboren oče, soproj in tovariš. Mož lepih lastnosti je mnogo prezgodaj ostavil do zopetnega, neločljivega snidenja svoje najljubše in nas tovariše zapustivši jim in nam vez, ki ga ohranjuje in ga bode ohranjevala v častnem spominu.

Umrla sta tudi dve vdovi; prirastla pa je ena vdova.

Društvo šteje 25 letnine oproščenih in 94 letnino plačujočih udov; torej je vseh društvnikov 119.

Pokojnino oziroma vzgojnino vživa 17 vdov in 27 sirot v skupnem znesku 2495 gld. 85 kr.

Kupila se je v prošlem društvenem letu nova Wertheimova blagajna za 128 gld., v kateri se hranijo hranilnične knjige, vrednostni popirji, gotovina in vsi važnejši spisi.

Trem prošnjikom se je dovolilo posojilo, a enemu pa odreklo. Tudi se je odklonila ena prošnja za podporo.

V III. seji 17. sušca 1898. se je sprejel predlog podpredsednika Jakoba Dimnika, da naj se v proslavo petdesetletnice cesarjevega vladanja za bodočnost zviša letna vzgojnina sirotam po očetu od 25 gld. na 30 gld., sirotam po očetu in materi pa od 50 gld. na 100 gld. O tem soglasno sprejetem predlogu bode danes poročal predlagatelj sam.

Tako imate, častiti zborovavci, pred seboj sicer skromen, a pristen obris društvenega poslovanja minule upravne dobe. Društvenemu odboru končno ne preostaja drugega, nego ob letnem sklepu zaprositi vsestranske podpore temu najblažjemu društvu, čegar plemeniti namen je podpiranje učiteljskih vdov in sirot.

Blagajnik Jožef Cepuder je poročal nastopno:

Slavni zbor! Kakor ste že iz vabil k današnjemu občnemu zboru razvideli, je imelo vdovsko učiteljsko društvo v 37. letu svojega obstanka skupaj 119 členov. Izmed teh je bilo 25 oproščenih vplačevanja letnine, 94 pa je vplačalo na letnini v tekočem letu . . . 572 gld. — kr.

Tekom leta je pristopilo 6 novih članov, dva sta pa prenehala biti uda našega društva vsled § 10., ker še do danes nista vposlala letnine zbog večkratnega opominjevanja.

Teh 6 in pa novopristopivši člani izza predvlanskega leta so vplačali na pristopnini . . . . . 207 „ 50 „

Na privatnih dolžnih pismih ima društvo posojenega . . . . . 612 „ — „

od katerih se je dobilo vračila v mino- lem letu samo . . . . . 87 „ 97 „

Odnos . . . . . 907 gld. 47 kr.

Prenos . . . . . 907 gld. 47 kr.
akoravno je bilo obljubljenega vsaj tri- krat toliko.

Tudi obresti od posojil 9 členom so znašale v minolem letu le . . . . . 8 „ 50 „

ker nekateri niso izpolnili dane obljube. Upajmo, da bo po novi ureditvi plač tudi pri našem društvu nastalo dru- gačno življenje.

Dohodki od 23 državnih vrednost- nih popirjev so vedno eni in isti, to je 1910 „ 50 „

Kolkovine se je vrnilo . . . . . 10 „ 89 „

in blagajnični ostanek lanskega leta je bil 76 „ 21 „

Ako prištejemo sem še iz hranilnic vzeti denar . . . . . 4811 „ 26 „

imamo skupnih dohodkov . . . . . 7693 gld. 83 kr.

Vdov je imelo naše društvo koncem vel. srpana 17, ker sta med letom dve umrli (gospe Juh in Pleško) a ena s tremi sirotami prirastla (gospa Kokalj); tem se je plačalo letos na pokojnini . . . . . 1683 gld. 35 kr.

Poleg imenovanega števila vdov je podpiralo vdovsko učiteljsko društvo tudi 27 sirot z zneskom . . . . . 822 „ 50 „

tako, da vzamejo vdove in sirote na leto podpore . . . . . 2495 „ 85 „

Vdovam in sirotam se izplačuje njih pokojnina 1. prosinca, 1. mal. travna, 1. mal. srpana in 1. vinotoka, 4 krat na leto.

Ker so se lani vse prošnje za podpore odbile in uslišala, oziroma ugodno rešila le ona gdč. Marije Pra- protnikove, so znašale izredne podpore letos le 100 gld., od katerih se 20 gld. še ni izplačalo in račun kaže le 80 gld. izplačanih.

Upravna režija, v katero spadajo vsi društveni troški in tudi onih 143 gld., kar stane društvo nova blagajnica, je znašala . . . . . 223 gld. 33 kr. pristojbinski namestek ali društveni davek . . . . . 20 „ 74 „

novi posojilo trem društvnikom . . . . . 350 „ — „

in dostavnina . . . . . 2 „ 15 „

skupaj torej . . . . . 596 gld. 22 kr.

Na novo se je vložilo v mestno hranilnico . . . . . 4481 „ — „

Ako prištejemo sem še letošnji preostanek . . . . . 40 „ 76 „

dobimo troškov . . . . . 7693 „ 83 „

iz česar sledi, da je šlo skozi blagajnikove roke v minolem letu na dohodkih in troških 15387 gld. 66 kr.

Inovina znaša z dnem 1. mal. srpanom 1898 v držav- nih popirjih . . . . . 45750 gld. — kr.

Knjižica mestne hranilnice, št. 989 1784 „ 66 „

Knjižica mestne hranilnice, št. 9211 . . . . . 7110 „ 18 „

Dolžna pisma 9 členov . . . . . 612 „ — „

Ostanek v blagajnici . . . . . 40 „ 76 „

Skupaj 55306 gld. 60 kr. mimo lanskih 55053 gld. 12 kr.; prirastlo je torej 253 gld. 48 kr.

Obresti od državnih vrednostnih popirjev se dobi- vajo v mesecih prosinca, svečan, vel. traven, mal. srpan, vinotok in listopad, treba je torej blagajniku vedno pa- ziti, da se iste pravočasno dvignejo in potem plodonosno nalože v hranilnicah; kajti ko bi se to ne zgodilo, ostale bi mrtve za društvo in mu ne donašale nikakih koristi.

Dalje ima društvo dve srečki po 500 gld., od katerih dobiva letnih 40 gld. obresti. Poleg tega pa vedno igra in ko bi bila društvu sreča mila, tudi lahko zadene večji znesek t. j. od 10—50000 gld. Zato blagajnik pazi na izžrebane številke, da bi v slučaju sreče kaj ne prezrl. Dosedaj je bil njegov trud zaman; dal Bog, da bi se mu v bodočem letu bolje izplačal, da bi namreč društvo za delo eden izmed glavnih dobitkov.

Soglasno sta se sprejela po podpredsedniku Jakobu Dimniku stavljeni predloga:

a) Naše društvo naj obhaja spomin petdesetletnega vladanja Njegovega Veličanstva cesarja Franca Jožefa I. s tem, da se sirotam po očetu pokojnina zviša od 25 gld. na 30 gld., sirotam po očetu in materi pa od 50 gld. na 100 gld.

b) V trajen spomin na preblago cesarico Elizabeto, ki je bila dne 10. kimovca 1898. žrtev pozverinjenega izvrška človeštva v veliko žalost vsega omikanega sveta, naj se nalagajo redni letni društveni preostanki na posebno hranilnično knjižico tako dolgo, da ti prispevki narastejo v glavnico 1250 gld., katere obresti 50 gld. naj se podeljujejo vsako leto v dan 10. kimovca najpotrebnejši učiteljski siroti, ki obiskuje kako srednjo ali visoko šolo; ta ustanova naj se imenuje: „Cesarice Elizabete ustanova za učiteljske sirote na Kranjskem“. — Glede izvršitve te ustanove in glede njene podelitve v slučaju pomanjkanja takih učiteljskih sirot ukrepa društveni odbor.

Ko se dovoli neki učiteljski siroti še za to leto izjemna podpora z ozirom na zlati cesarjev jubilej in odpusti letnina 25 starejim društvnikom, se je prešlo k volitvi predsednika, blagajnika in odbora. Izvoljeni so bili prejšnji funkcionarji ter odborniki in sicer: predsednikom Juraj Režek, blagajnikom Jožef Cepuder, podpredsednikom Jakob Dimnik, tajnikom Alojzij Kecelj, odbornikom: Jernej Čenčič, Jakob Furlan, Anton Javoršek, Avgust Kleč in Janko Žirovnik. — Preglednikom društvenih računov so bili izbrani: Frančišek Bahovec, Frančišek Črnagoj in Frančišek Schiffrer.

Spisje v ljudski šoli.

(Spisal Fr. Potokar.)

(Konec.)

Sploh bi bilo želeti, da bi učiteljstvo na večrazrednicah nabralo skupno snov, jo prerešetovalo in na posamezne razrede po potrebi razdelilo. Pri pisni vaji se ravna po enaki metodi kakor pri opisih. Da sebi in otrokom delo olajšaš, porabi kot začetne vaje tiste povesti, katere so se otroci v 3. šolskem letu na pamet učili, ali so jim sploh kolikor toliko znane. Povest prebere učitelj, za njim več učencev, in naposled jih talentiranejši ponavljajo s svojimi besedami. Med tem se zopet opozarjajo na ločila in posamezne besede, da se ne vežejo, ampak posamezno pišejo. Pametno storimo, kar je priporočati v vseh šolskih letih, da težko razumljive besede na tablo zapišemo. Da imajo otroci nalogo takorekoč pred očmi, in se zlasti manj talentiranim olajša delo, se spiše na tablo kratka dispozicija, ki sestoji iz samih indirektnih stavkov, časih pa zadostujejo le važnejše besede. N. pr. „Strupene jagode“. — Dispozicija: Janezek, gozd, grm, strupene jagode, omedlel, na dom šel, zbolel, ozdravel. Kjer okolščine dopuščajo, naj otroci skicirajo povest na

poseben list in potem šele prepisejo. Čital sem v neki knjigi tudi naslednjo metodo: Ko se naloga prebere, prične otroci z izdelovanjem. Učenec naj ima razen čistega zvezka še list ali zvezek za koncept. Ko so sestavki dogotovljeni, se začne razpravljati in skupno korigirati. Učitelj korekturo počasi prebere — in sicer tako, da si otroci skicirajo samo začetne besede. Do določene ure že otroci izvrše nalogo; spišejo jo pa lahko tudi doma. Navedena metoda se ne da vsekdar in povsod uporabljati. Nastane zopet vprašanje: Kako bodo prve naloge štilizirane, koliko slovničnih in ortografičnih napak bomo našli v nalogah? Ne vstrašimo se!

Z vztrajnostjo in pridnostjo se vse dožene. Saj ni treba vseh nalog naenkrat popravljati. Pri prvi nalogi se obravnavajo nepravilno štilizirani stavki, kako bi se dal ta ali oni izboljšati, kje tiči glavna napaka... Pri prvih vajah bodo učenci tiste besede prepogosto ponajali — in, tudi, potem i. t. d. Če učitelj take napake odločno pobija, jih skuša z otroci odstraniti, umestneje besede vplesti, stavek, glavno misel, pojmi izboljšati, bo dosegel kmalu boljših uspehov. Pri prihodnji nalogi pridejo na vrsto ločila in sestava besedi, ali splošna napaka, ki se je pokazala pri večini otrok. Da se delo olajša, se učenci opozore že med pisano vajo na posamezne napake. Umestno je pri popravku stavek, ki je jako slabo štiliziran, poln ortografičnih in slovničnih napak, na tablo zapisati in napake skupno obravnavati. V to svrhu je treba od učitelja res neumornega truda. Z eno nalogo na teden se malo dožene. Pišimo vsak dan in, kjer okoliščine dopuščajo, ne pozabimo na domače vaje. Nespačetna je misel, da se sme pisati le toliko nalog, kolikor jih more učitelj popraviti. Da je popravljanje zanj težavno delo, to pripozna gotovo vsakdo; olajša si ga pa, ako otroke temeljito pripravi za spisovno uro s preprostimi nalogami, da jih navadi na red in snažnost. Napake se popravijo na prigribu, ako so pa celi stavki nepravilni, se to zgodi konci sestavka. Nepravilni stavki naj se skušajo na primerih izboljšati, da se napačno odstrani in pravo utrdi. Nadalje je umestno, zlasti pri začetnikih, da se besede, katere so izpustili, napačno zapisali, cele stavke nepravilno sestavili, od učitelja z rdečo tinto in kaligrafično lepo popravijo. Čemu veliko nalog popravljati, napake kar prosto podčrtavati, če učenec ne ve, zlasti manj talentiran, kje tiči napaka, zakaj smo besedo podčrtali? Čemu nepotrebno delo? Vseh napak v nalogah pa ni mogoče obravnavati in to posebno ne, če je veliko število otrok.

Med jako važne spisovne vaje sodijo gotovo tudi pisma. V njih se zrcali takorekoč vse znanje, kako so misli urejene, so li pravilno ali nepravilno štilizirane. Kratka pisma so že v 4. šolskem letu na mestu. V začetku se le prepisujejo, potem pa pridejo izpremembe v uvodu in koncem lista, kakor nam jih podaja II. berilo. III. berilo je pa glede pisem preveč suhoparno. Učitelj mora tedaj pisma sestaviti, na razpolaganje jih pa ima tudi v Praprotnikovem spisju. Kakor pri drugih stilističnih vajah, se ravna tudi pri teh za pojasnilo naloge. Največ preglavice dela otrokom, ker ne vedo kako pismo začeti, nadaljevati, kaj prav za prav žele in kako bodo sklenili. V to svrhu je treba zopet vsestranskih vaj. Če nam časa primanjkuje pri spisju, ga iščimo pri drugih predmetih. Oblike pisem se lahko kolikor toliko pri slovnici in pravopisju obravnavajo. Ne boš se pregrešil, če ogovore, naslove, kratka pisma, razne uvode in sklepe pisem upo-